

Страсбург, 1 грудня 2023 року

**КОНСУЛЬТАТИВНА РАДА ЄВРОПЕЙСЬКИХ СУДДІВ
(КРЕС)**

Висновок КРЕС № 26 (2023):

Рухаючись вперед:

використання асистивних технологій у судочинстві

I. Вступ

1. Відповідно до мандату, покладеного на неї Комітетом міністрів, Консультативна рада європейських суддів (КРЕС) підготувала цей Висновок під назвою «Рухаючись вперед: використання асистивних технологій у судочинстві».
2. Цей Висновок підготовлено на основі попередніх висновків КРЕС, зокрема Великої хартії суддів (2010) та Висновку КРЕС № 14 (2011) «Правосуддя та інформаційні технології (ІТ)». Цей Висновок слід розглядати у взаємозв'язку з Висновком № 14, маючи на увазі, що останній був підготовлений тоді, коли використання та характер технологій перебували на ранній стадії розвитку. Окрім того, було враховано відповідні документи Ради Європи, наприклад, Європейську етичну хартію щодо використання штучного інтелекту (ШІ) в судових системах та їхньому середовищі (2018) Європейської комісії з питань

ефективності правосуддя (СЕРЕЈ), Керівні принципи СЕРЕЈ щодо електронного подання документів до суду (e-filing) та цифровізації судів (2021), Керівні принципи СЕРЕЈ щодо проведення судових проваджень у режимі відеоконференції (2021), Рекомендацію Комітету міністрів щодо впливу алгоритмічних систем на права людини СМ/Рес (2020)¹, Рекомендацію Комітету міністрів щодо принципів цивільного судочинства, спрямованих на вдосконалення функціонування правосуддя (Принцип 9) R (84) 5, Резолюцію Парламентської асамблеї про необхідність демократичного управління штучним інтелектом № 2341 (2020), Звіт Парламентської асамблеї щодо здійснення правосуддя за алгоритмом – роль штучного інтелекту в поліцейській діяльності та системах кримінального правосуддя (2020).

3. Також було враховано Цифрові технології для кращого правосуддя – Інструментарій для дій (2020) Міжамериканського банку розвитку; Пропозицію Європейського Союзу щодо Регламенту Європейського Парламенту та Ради про встановлення гармонізованих правил щодо штучного інтелекту (Закон про штучний інтелект) та внесення змін до деяких законодавчих актів ЄС; та Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних).
4. Зрештою, у Висновку враховано відповіді членів КРЄС на опитувальник для підготовки Висновку КРЄС № 26 (2023). Відповіді показують широкий спектр розвитку та використання технологій. Усі держави-члени використовують їх певною мірою. Використання варіюється від аудіофіксації судових засідань до електронних систем ведення справ, електронного управління справами та відеоконференцій, причому останнє набула особливого використання внаслідок пандемії Covid-19. Кілька держав-членів наближаються до 100% використання електронного документообігу. Також широко використовується така форма технології, як електронні або цифрові версії судових рішень та законодавства. Автоматизовані форми судового провадження, там де вони мають місце, використовуються в малозначних цивільних справах (незначні позови), а також задля сприяння ухваленню рішень суду та інших судових постанов у простих процесуальних питаннях.

5. Використання штучного інтелекту (ШІ) у здійсненні правосуддя залишається на початковій стадії розвитку. Хоча він не використовується у значній кількості держав-членів, деякі з них активно досліджують таку можливість. Там, де використовується ШІ, таке застосування, як правило, зосереджується на адміністративних завданнях, наприклад, програмах перетворення мовлення в текст (диктування), мовному перекладі та автоматичному знеособленні судових рішень і наказів. У відповідях також наголошувалося на необхідності забезпечити, щоб остаточною відповідальністю за судові рішення залишалася за людиною; ШІ має радше підтримувати, а не замінювати суддів.
6. Врешті-решт, Висновок базується на попередньому проєкті, підготовленому експертом КРЕС, призначеним Радою Європи, д-р Джоном Сорабджі (доцент, Університетський коледж Лондона).

II. Мета та сфера застосування Висновку

7. Метою Висновку є вивчення переваг і недоліків використання асистивних технологій під час здійснення правосуддя. Він визнає, що використання технологій суспільством продовжуватиме розвиватися. Суди та судова влада повинні йти в ногу з такими подіями. Окрім того, він наголошує на важливості розроблення та використання технологій у спосіб, який підтримує та, де це можливо, посилює основоположні принципи верховенства права. Їх можна, наприклад, використовувати для допомоги суддям та сторонам у судових процесах, покращуючи точність ухвалення рішень. Це також може сприяти швидкості та ефективності відправлення правосуддя. Зокрема, це має посилити незалежність і неупередженість судової влади, обидві з яких гарантуються на міжнародному рівні Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (ЄКПЛ)¹, а також Загальною декларацією прав людини² та іншими європейськими і міжнародними інструментами³.
8. Для досягнення мети у Розділі III цього Висновку висвітлюється загальне використання технології, тоді як Розділ IV дає уявлення про її конкретне використання, Розділ V стосується потенційних переваг використання

---

¹ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 6(1); Висновок КРЕС № 14 (2011), пункт 32.

² Загальна декларація прав людини, стаття 10.

³ Хартія основних прав Європейського Союзу, стаття 47; Міжамериканська конвенція з прав людини, стаття 8; Міжнародні стандарти незалежності судової системи Mount Scopus (2008, зі змінами 2012), принцип 1.1.

технології. У Розділі VI йдеться про виклики та небезпеки для незалежності судової влади, що вона їх створює. У світлі цих моментів Розділ VII має на меті встановити стійкий набір принципів майбутнього використання технологій у судовій системі. Терміни, які використовуються у Висновку, визначено в Глосарії.

9. Сфера дії Висновку обмежується використанням конкретних форм сучасних технологій, включаючи застосування штучного інтелекту (ШІ) для допомоги «людському» правосуддю, які використовуються або можуть використовуватися судовими органами, включаючи засоби обробки даних, електронне подання документів та процедури, системи відстеження та управління справами, а також аудіо- та відеоконференції. Він не поширюється на вебтрансляцію судових процесів, використання ШІ для ухвалення рішень як заміну рішень людини або використання технологій будь-ким, окрім судової влади чи судової адміністрації.

III. Загальне використання технології

10. Держави зобов'язані забезпечити ефективний, практичний доступ до правосуддя⁴. Технології є засобом, за допомогою якого вони можуть зробити це як за звичайного перебігу подій, так і за надзвичайних чи екстрених обставин. Таким чином, це один із засобів, за допомогою якого демократична держава, що прагне забезпечити верховенство права, може сприяти здійсненню правосуддя в будь-який час⁵.
11. Здатність держави забезпечити доступ до правосуддя стикається з численними викликами: з проблемою ресурсів – усі держави повинні збалансувати розподіл ресурсів між різними органами державної влади, серед яких є суди та судова система; з проблемою справедливості – відправлення правосуддя має здійснюватися справедливо та вчасно, оскільки це засіб, за допомогою якого реалізується матеріальне право. Це стосується всіх галузей права. Це стосується типових позовів, а також і тих ситуацій, коли зростає кількість масових позовів, незалежно від того, починаються вони як типові позови або як групові чи колективні провадження. Це також стосується традиційних форм

---

⁴ Рішення Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ): Airey v. Ireland (1979) 2 EHRR 305; Tolstoy-Miloslavsky v. The United Kingdom (1995) 20 EHRR 442 п. [59].

⁵ Висновок КРЕС № 14 (2011), пункти 5, 15, 19, 25 та 27.

спорів, а також зростаючої кількості нових форм, що виникають унаслідок розвитку цифрових ринків, електронної комерції та кіберзлочинів.

12. Держави також стикаються з проблемами, що виникають у відправленні правосуддя і, через це, підтримці верховенства права. Громадські та національні надзвичайні ситуації, незалежно від того, чи вони пов'язані зі здоров'ям, як-от пандемія Covid-19 чи інші надзвичайні ситуації, створюють значні проблеми для належного відправлення правосуддя. Технології, а особливо інструменти обробки даних, незалежно від того, чи йдеться про електронний документообіг та процедури, системи відстеження та управління справами або використання відеоконференцій чи інших засобів, забезпечують методи, за допомогою яких держави можуть здійснювати правосуддя за нормального перебігу подій, тобто здійснювати правосуддя відповідно до закону. Це також засіб, за допомогою якого технології можуть протистояти цим різноманітним викликам.
13. У більш широкому плані технологія також забезпечує основу, на якій судові органи можуть, в принципі, відігравати ширшу роль, ніж забезпечення правосуддя згідно із законом. Це може допомогти судовим органам сприяти превентивному правосуддю, тобто запобіганню спорам шляхом виявлення їх причин і вжиття проактивних заходів для зменшення ймовірності того, що ці причини виникнуть у майбутньому⁶. Наприклад, цього можна досягти шляхом вилучення даних справ із загальнодоступних судових рішень або анонімних даних із розрахунків для визначення загальних причин спорів. Потім ці дані можуть бути проаналізовані та лягти в основу правової реформи, яка може допомогти зменшити ймовірність виникнення таких спорів у майбутньому. Це також може допомогти їм просувати консенсусне врегулювання за допомогою альтернативного та/або онлайнowego вирішення спорів⁷. Обидва ці механізми можуть бути спрощені за допомогою використання інструментів даних, таких як системи діловодства в судових органах. Сприяння одному або обом може, зокрема, зіграти важливу роль у зменшенні ресурсного тиску на суди та

---

⁶ Р. Саскінд, *Онлайн-суди та майбутнє правосуддя*, (OUP, 2019), стор. 113-115, де це згадується в контексті розвитку онлайн-судів як «розвитку юридичного здоров'я».

⁷ Це включає врегулювання під час виконавчого провадження: Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо примусового виконання Rec(2003)17.

правосуддя шляхом зменшення кількості спорів, які вимагають ведення справ та розгляду⁸.

IV. Особливе використання технології

14. У цьому розділі наведено кілька конкретних видів використання технології: інструменти обробки даних, електронне подання документів і провадження, системи відстеження та управління справами, дистанційні та гібридні слухання.

A) Інструменти обробки даних

15. Існує широкий спектр інструментів обробки даних, які використовують судові органи.

(i) Адміністрування та управління справами

16. На базовому рівні засоби обробки даних включають мовний переклад або переклад доказів, послуги голосового диктування та транскрипції, цифровий запис судових нотаток, рішень і наказів. Вони також можуть сприяти підготовці документів (включаючи аналітичні матеріали), оцінці доказів (останнє через, наприклад, технологію електронного розкриття інформації). Це може підвищити ефективність розгляду справ.

17. У більш широкому сенсі дані, отримані з матеріалів справи, можуть аналізуватися інструментами обробки даних, щоб сприяти доступу до правосуддя шляхом надання громадськості більш доступної інформації⁹. Це може допомогти зробити правову систему більш ефективною та доступною, особливо для тих, хто може не мати глибоких правових знань або ресурсів. Судові органи можуть використовувати такі дані, щоб допомогти Раді правосуддя та судовим адміністраторам визначати та аналізувати характеристики сторін у судовому процесі. Цей тип аналізу може допомогти виявити перешкоди для доступу сторонам, які мають особливі

---

⁸ Alassini (*Довкілля та споживачі*) [2010] 3 CMLR 17 пп. [64]-[65]; Menini and Rampanelli (*Наближення законів, захист споживачів: рішення*) [2017] EUECJ C-75/16 (14 червня 2017 року) п. [61].

⁹ Цьому можна сприяти, наприклад, за допомогою обробки природної мови (NLP).

характеристики¹⁰ або вразливі місця. Потім його можуть використовувати судові органи як надійну доказову основу для процедурного переосмислення та реформи відповідно до принципу недискримінації та статті 6 ЄКПЛ.

18. Інструменти обробки даних можуть виокремлювати та створювати основу для аналізу інформації про справу, щоб сприяти ефективному сортуванню справ. Вони можуть допомогти суддям та судовим адміністраторам визначити провадження, які потенційно підходять для спрощених або скорочених процедур, що сприятиме їх автоматичній обробці та/або їх розгляду за допомогою спрощених механізмів ухвалення судових рішень.

(ii) Сприяння врегулюванню

19. Інструменти обробки даних також можуть допомогти судовим органам сприяти врегулюванню. Аналіз характеристик справи може допомогти судовим органам надати сторонам рекомендації щодо потенційно прийнятних форм процесу врегулювання.
20. Вони також можуть бути використані для сприяння врегулюванню шляхом застосування електронних переговорів або інструментів електронної медіації. Такі процеси можуть бути включені до судового процесу або доступні через вебсайти судів¹¹. Врегулюванню, не в останню чергу шляхом переговорів, також можна сприяти за допомогою використання ШІ для прогнозування потенційних результатів судового розгляду. Це може бути включено до системи документообігу.

(ii) Ухвалення рішень

21. Інструменти обробки даних мають потенціал допомагати в процесі ухвалення судових рішень.
22. На самому базовому рівні інструменти обробки даних допомагають сприяти швидшому та економічно ефективнішому правовому дослідженню та підготовці судовими органами судових рішень і наказів. Вони також могли б

---

¹⁰ Такі, як ті, про які йдеться у статті 14 ЄКПЛ.

¹¹ Трибунал з врегулювання цивільних справ (Британська Колумбія, Канада).

допомогти у визначенні відповідних доказів, а також наданні шаблонів судових рішень чи наказів шляхом отримання інформації з матеріалів справ.

23. Використання експертних систем або систем на основі машинного навчання (асистивний ШІ) також може допомогти в ухваленні судових рішень. Вони можуть бути здатні надати суддям оцінку по суті та/або прогнозовані результати провадження. Будучи здатними забезпечити суддям оцінку по суті, вони можуть бути засобом, який допоможе суддям оцінити свої висновки.
24. Їх можна використовувати для сприяння ухваленню судових рішень іншими способами. Наявність судових рішень і законодавства є основною формою інструменту обробки даних. Вони варіюються в застосуванні від загальних вебсайтів, які просто містять судову практику та законодавство з основними ключовими словами та функціями текстового пошуку, до більш складних баз даних, які забезпечують ефективні гіпертекстові посилання на іншу судову практику та законодавство. Їх, як правило, надають держави-члени або приватні підприємства, останні, як правило, надають більш складні інструменти. Там, де судові органи надають такі можливості, вони обидва сприяють ефективному ухваленню судових рішень, а також допомагають забезпечити демократичну підзвітність судової влади. Вони забезпечують останній там, де роблять рішення доступними для громадськості¹².
25. Там, де такі документи придатні до машинного зчитування, можна використовувати функціонал основних ключових слів. Системи, засновані на машинному навчанні, можуть бути здатні здійснювати пошук за судовими рішеннями. Це може надати судовим органам доступ до розумних форм правового дослідження, покращуючи їх здатність аналізувати складну правову базу, включаючи статuti та адміністративні правила, а також європейську, національну та порівняльну юриспруденцію, а також «м'яке» право. Це може сприяти розвиткові якості ухвалення судових рішень.
26. Розумне дослідження може надати доступ до нових або раніше невідомих аргументів. Знання сторонами таких аргументів може допомогти їм покращити якість і креативність своїх клопотань, таким чином сприяючи якості ухвалення судових рішень.

---

¹² Висновок КРЕС № 18 (2015), пункти 27-28 та 32. Приватні підприємства також можуть надавати і надають доступ до такої інформації.

27. І навпаки, такий аналіз міг би допомогти суддям визначити аргументи, які зазвичай використовують сторони щодо конкретних питань, і судові рішення, які їх стосуються. Така допомога може підвищити довіру до судової влади та її легітимність шляхом сприяння узгодженості в ухваленні рішень.

В) Електронне подання документів та судове провадження

28. Електронне подання документів та судове провадження є основною передумовою для ефективного використання технологій у судовій системі. Вони допомагають системам судової підтримки. Такі процеси широко використовуються як частина змішаних систем (фізичне та електронне подання файлів та процедури) або як частина виключно електронних систем. Вони також включають використання цифрових підписів або електронних печаток на документах і процесах, що здійснюються в електронному вигляді.

29. Цю технологію можна використовувати на всіх стадіях провадження. Провадження можна розпочати в режимі онлайн за допомогою електронного подання документів. Обслуговування можна здійснювати в електронному вигляді за допомогою електронної пошти, вебдодатку чи інших форм технології. Системи відстеження та управління справами полегшуються за допомогою електронних процедур і цифрових файлів управління справами. Примусове виконання також може здійснюватися за допомогою електронних процедур, незалежно від того, здійснюються вони судом або від його імені, або третьою стороною, такою як виконавець¹³. Використання цієї технології має кілька переваг.

30. Їх використання також може сприяти адміністративній та процесуальній стандартизації в судах і трибуналах першої та апеляційної інстанцій. Стандартизація може призвести до більш рентабельного та ефективного розміщення адміністративного персоналу, який підтримує судову систему.

31. Їх використання також може призвести до переоцінки процесів. Непотрібні та неефективні можна усунути, знову ж таки зменшивши адміністративні витрати та час. Паперові документи, наприклад, більше не потрібно буде зберігати,

---

¹³ До виконавців належать, наприклад, судові пристави та судові виконавці.

визначити чи транспортувати. Електронні файли доступні в будь-який час і в будь-якому місці. Це може сприяти більш ефективному управлінню судовими справами. Це також потенційно може сприяти більш гнучким моделям роботи всередині судової влади.

32. Використання такої технології також може призвести до економічно ефективнішого доступу сторін та їхніх адвокатів до документів справи. Таким чином, це може допомогти судовим органам сприяти більшому доступу до правосуддя. Забезпечуючи засоби доступу до процесів з офісу, з дому чи іншим чином, можна, зокрема, забезпечити більшу процедурну рівність.

С) Системи відстеження та управління справами

33. Використання систем відстеження та управління справами як частини систем судової підтримки виконує низку функцій.

(i) Адміністрування

34. З цих систем можна отримати інформацію про адміністративне та судове управління. Це може допомогти полегшити оцінку судовими органами використання судових та суддівських ресурсів. Це може надати ефективні дані для створення та застосування ключових показників ефективності для систем правосуддя, наприклад, з точки зору ефективності, рентабельності та доступності¹⁴.
35. Такі заходи можуть сприяти більш обґрунтованому розподілу ресурсів, плануванню бюджету та документообігу (включаючи ефективний розподіл роботи між суддями та судовими адміністраторами) та майбутньому плануванню ресурсів¹⁵. Це може бути особливо корисним, якщо ці системи взаємодіють всередині системи правосуддя. Це також може полегшити цілісний підхід та оцінку управління ресурсами в усіх аспектах системи правосуддя.

---

¹⁴ Ключові показники ефективності (КПЕ) є засобом, за допомогою якого можна оцінити ефективність. Вони засновані на кількісних даних. Що стосується судової системи, КПЕ можуть, наприклад, стосуватися тривалості часу, необхідного для винесення рішення після завершення провадження. Див. також Керівні принципи Європейської комісії з ефективності правосуддя (СЕРЕJ) щодо вимірювання якості правосуддя (2016).

¹⁵ Цифрові технології для кращого правосуддя – Інструментарій для дій (2020) Міжамериканського банку розвитку, пп. 22-23.

36. Якщо інформація з систем відстеження та управління справами стає доступною для громадськості, наприклад, через публічні онлайн-реєстри, інформацію про розклад та перелік слухань, судові органи також можуть посилити свою підзвітність перед суспільством.

(ii) Ефективне планування розкладу та слухань

37. На базовому рівні ці системи можуть сприяти процесуальному формуванню розкладу судовими органами. Простіше кажучи, цього можна досягти шляхом забезпечення більш швидкого доступу до інформації щодо статусу та стану розгляду окремих проваджень.

38. На більш високому рівні такі системи можуть оптимізувати розклад та планування слухань. Асистивний ШІ може бути використаний для визначення оптимального використання судового та суддівського часу для розгляду кожної серії проваджень, за які вони відповідають. Це може включати надання типових процедурних розкладів або вказівок для кожної справи.

(iii) Розподіл справ

39. Системи планування також можуть забезпечувати можливість автоматизованого розподілу справ між суддями шляхом застосування критеріїв, узгоджених судовими органами, та які підлягають судовому нагляду та ухваленню рішень. Це також може сприяти оптимальному використанню будівель судів і залів судових засідань.

(iv) Моніторинг відповідності

40. Після встановлення оптимального процесуального графіку системи документообігу можуть сприяти ефективному та рентабельному моніторингу відповідності¹⁶. Вони можуть надавати автоматичні нагадування суддям і сторонам про майбутні процесуальні строки. Такі підказки можуть сприяти ефективному управлінню. Вони також здатні стимулювати дотримання вимог та сповіщати суддів про подані документи. Окрім сприяння економії та

---

¹⁶ Слід зазначити, що ефективність та рентабельність не є самоціллю. Вони є засобом сприяння доступу до правосуддя.

ефективності, такі заходи можуть сприяти своєчасному відправленню правосуддя судовими органами, що саме по собі може сприяти як ефективному ухваленню рішень, так і їх виконанню.

41. Автоматизація, особливо коли йдеться про підказки щодо відповідності, і надання суддям стандартизованої інформації може сприяти більшій узгодженості в управлінні справами. Таким чином, це може сприяти легітимності судової влади та довірі суспільства до неї.

(v) Управління масовими позовами

42. Системи управління справами також можуть сприяти ідентифікації, групуванню та управлінню тестовими справами та/або масовими позовами.
43. У випадку великої кількості індивідуальних позовів, які порушують однакові або схожі юридичні чи фактичні питання, системи документообігу можуть допомогти зменшити ресурсний тиск на суди та суддів, ідентифікуючи та групуючи їх як масові позови, які, як наслідок, можуть бути передані за допомогою певної процедури до єдиного суду, що здійснюватиме правосуддя та впорядковуватиме їх як класовий, груповий або представницький позов.
44. Автоматизоване ведення справ щодо таких позовів може, отже, сприяти їх ефективному, рентабельному і пропорційному управлінню та вирішенню. Це також може сприяти ефективним схемам масового врегулювання. Готова ідентифікація та групування таких справ сприяє узгодженості судової практики, оскільки вона зменшує ризик того, що однакові або подібні фактичні чи правові питання будуть вирішені різними суддями по-різному.
45. Ефективному управлінню також можна сприяти шляхом виявлення одного позову з-поміж великої кількості подібних позовів, що потім може перейти до судового рішення як тестова або провідна справа. Цьому можна сприяти за допомогою інструментів обробки даних, які витягують інформацію з даних справ, щоб визначити найбільш підходящі справи для передання до суду та ухвалення рішення на такій основі.

(vi) Визначення та оцінка питань і доказів

46. Інструменти обробки даних, такі як ті, що використовуються в прогностичних технологіях¹⁷ (електронне розкриття або електронне дослідження) у системі судової підтримки, можуть використовуватися для ідентифікації ключових елементів доказів, які були завантажені сторонами в систему документообігу. Це може дозволити суддям ефективніше виявляти та розглядати фактичні питання.
47. Така технологія особливо важлива, коли йдеться про електронні докази. Особливо це стосується кримінальних проваджень, таких як службові злочини та аналіз даних мобільних телефонів щодо злочинів проти особи. Без використання такої технології експертиза та оцінка таких доказів стає все більш ресурсоємною та потребує часу. Автоматизоване керування справами могло б тоді допомогти судовому встановленню фактів у таких справах. Таким чином, це може підвищити точність судового рішення, а також зменшити вартість і час, витрачений на рішення.

(vii) Відкрите правосуддя та підзвітність

48. Надання громадськості та засобам масової інформації даних про відстеження справ уможливорює ефективний контроль за характером і видами спорів, які подаються до судів, а також за рішеннями та постановами. Це дозволяє контролювати хід справи. Таким чином, ці системи також є засобом, за допомогою якого судові органи можуть сприяти прозорій процесуальній підзвітності¹⁸.
49. Автоматизовані системи управління справами також можуть забезпечити ефективне застосування будь-яких необхідних відступів від відкритого правосуддя. Таким чином, вони можуть допомогти судовим органам забезпечити дотримання будь-яких зобов'язань, які впливають у цьому аспекті зі статей 6 і 8 ЄКПЛ.

---

¹⁷ Наприклад, прогнозне кодування, яке використовують сторони в деяких державах-членах для електронного розкриття інформації.

¹⁸ Висновок КРЕС № 18 (2015), пункти 27-30.

D) Гібридні слухання

50. Аудіо- та відеоконференції є усталеними засобами проведення слухань незалежно від предмета. Вони дають можливість проводити гібридні або дистанційні слухання.
51. Однак пандемія Covid-19 значно розширила використання цієї технології. Держави розробляють і використовують власні або комерційно доступні технології для проведення таких слухань. Їх використання має кілька потенційних переваг.
52. Вони можуть зменшити вартість і час, витрачений на провадження. Вони можуть сприяти більш ефективному плануванню слухань, одночасно усуваючи час на подорожі та час очікування в будівлях суду. Це може сприяти процесуальній пропорційності. Фізичне слухання може спричинити непропорційні фінансові та часові витрати в коротких, паперових, проміжних слуханнях або слуханнях щодо управління справою. Те саме можна сказати про слухання, які включають лише юридичні аргументи. Таким чином, їх використання може сприяти доступу до правосуддя.
53. Змішані слухання також можуть сприяти ефективній участі як суддів, так і сторін. Зокрема, що стосується суддів, вони можуть сприяти просуванню неповного робочого дня та гнучких моделей роботи. У такий спосіб вони можуть підвищити задоволеність роботою та кар'єрні можливості серед суддів.
54. Якщо йдеться про суддів та сторони, вони можуть сприяти присутності на слуханнях, якщо їхні особисті характеристики, стан здоров'я чи інші обставини можуть інакше зробити присутність на фізичному слуханні проблематичною. Уразлива сторона, зокрема у кримінальному чи сімейному провадженні, може, наприклад, мати можливість ефективно брати участь, відвідуючи віддалено зі свого дому або з іншої частини будівлі суду. У більш загальному плані те саме стосується осіб з обмеженими можливостями. У такий спосіб змішані слухання можуть сприяти процесуальній рівності, а також доступу до правосуддя загалом.

V. Виклики, пов'язані з використанням технологій

55. Стаття 6 ЄКПЛ передбачає, серед іншого, незалежний суд¹⁹. Це вимагає, щоб судова влада була незалежною від виконавчої²⁰ та законодавчої гілок влади. Вона також має бути незалежною від сторін судового процесу²¹. Судова влада також має бути неупередженою²². В обох випадках судова влада має бути не тільки незалежною та неупередженою, а й має сприйматися як така²³. Незалежність судової влади, як у її інституційному, так і в індивідуальному аспектах²⁴, не існує задля судової системи. Так само як і неупередженість.

(A) Суттєві виклики

(i) Проблема незалежності судової влади

56. У кількох державах-членах відповідальність за впровадження технологічної реформи покладається на виконавчу владу. КРЄС раніше визнавала, що судові органи повинні належним чином відігравати певну роль і нести відповідальність у цьому аспекті для забезпечення незалежності судової влади²⁵. Не можна недооцінювати потенціал технологічного дизайну для формування доступу до правосуддя, свідомо чи несвідомо. Використання інструментів даних у розробленні ключових показників ефективності може бути використано для підриву управління судовими справами через нав'язування цільових показників, заснованих на ефективності, які перешкоджають автономії в ухваленні судових рішень. Крім того, вони можуть бути використані для неправомірної критики суддів, які не досягли таких цілей, підриваючи як індивідуальну, так і інституційну незалежність суддів. Крім того, розроблення стандартів, підказок або ШІ, заснованих на технології, може зменшити автономію судів в ухваленні рішень. У крайніх випадках вони можуть робити це у способи, що суперечать верховенству права.

---

¹⁹ Висновок КРЄС № 3 (2002), пункт 9; Велика Хартія суддів КРЄС (Основні принципи) (СЄСЄ (2010)3 Остаточна), пункти 2-3.

²⁰ Рішення ЄСПЛ: *Sovtransavto Holding v. Ukraine* [2002] ECtHR 626 п. [80].

²¹ Рішення ЄСПЛ: *Ringeisen v. Austria* [1971] ECtHR 2 п. [95].

²² Рішення ЄСПЛ: *Kyprianou v. Cyprus* [2005] ECtHR 873 п. [118]; *Piersack v. Belgium* [1982] ECtHR 6 п. [30].

²³ Рішення ЄСПЛ: *Sramek v. Austria* [1984] ECtHR 12 п. [42]; *Kyprianou v. Cyprus* [2005] ECtHR 873 п. [121]. Також дивіться, щодо ЄС, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* [2018] EUECJ C-64/16 п. [44].

²⁴ Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, розділи 2 і 3, де ці відмінності називаються відповідно зовнішньою та внутрішньою незалежністю.

²⁵ Висновок КРЄС № 14 (2011), пункти 32 та 36.

57. Ефективні заходи безпеки та захисту даних вимагають ефективного незалежного нагляду за технологіями, які використовує судова система, як це відбувається загалом у суспільстві²⁶. Такий нагляд може становити значний ризик для незалежності судової влади, якщо його здійснюватиме виконавчий або регуляторний орган, наприклад, національний інспектор із захисту даних, а не орган всередині судової системи.
58. Повертаючись до ШІ, слід вказати, що він створює кілька викликів для незалежності судової влади. Алгоритмічний дизайн може підірвати незалежність судової влади, якщо судова влада не має поінформованого та ефективного внеску та нагляду за ним. Особливо це може стосуватися випадків, коли держави-члени доручають розроблення та реалізацію приватним компаніям, не в останню чергу тому, що контроль над ШІ, як правило, зосереджується в руках невеликої кількості компаній. Це дискретний і гострий випадок проєктного ризику. Там, де системи управління справами використовують ШІ для планування слухань, це може робитися у такий спосіб, що вносить упередженість у список судових засідань, яка підриває судовий контроль за цією функцією²⁷.
59. Використання ШІ для сприяння управлінню справами або ухваленню судових рішень може бути недостатньо прозорим щодо того, яка та як інформація використовується такою технологією. Зменшення прозорості може перешкоджати пояснювальній та апеляційній відповідальності судових органів²⁸. Це може поставити під сумнів незалежність судової влади та легітимність судової влади як індивідуально, так й інституційно.
60. Ухвалення судових рішень є висококваліфікованою діяльністю. Це вимагає значної підготовки та досвіду. Використання інструментів обробки даних як заміни правового дослідження суддею та асистивного ШІ для допомоги суддям в ухваленні рішень може підірвати здатність кожного судді досліджувати та ухвалювати рішення. Використання прогностичного кодування може, наприклад, підірвати здатність судді визначати, що є, а що ні, релевантним

---

²⁶ Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних).

²⁷ Упередженість може призвести до розподілу справ не випадковим чином, а відповідно до характеристик сторін.

²⁸ Висновок КРЕС № 18 (2015), пункти 27-29.

доказом, і може негативно вплинути на його або її здатність оцінювати надійність доказів. Незважаючи на те, що такі інструменти призначені для сприяння ухваленню судових рішень, з часом вони можуть знизити кваліфікацію та досвід суддів.

61. Одним із можливих наслідків того, що судді більше не можуть визначати та оцінювати силу доказів, є те, що вони можуть стати залежними від технічної допомоги. Якщо їхні навички та досвід у зборі доказів та встановленні фактів, а також у подібних сферах, які слід викривати, спираються на технології, такі як предикативне кодування, індивідуальна незалежність та автономія суду можуть бути знижені. Таким чином, те, що покликане бути допоміжним, може фактично стати рішенням. Особливо проблематичним може бути те, якщо така допомога надає окремим суддям оцінку норм щодо ухвалення рішень на основі загальних тенденцій серед суддів; дана проблема згодом буде лише поглиблюватись, оскільки все більше суддів слідуватимуть тенденції, визначеній інструментами обробки даних. У більш широкому плані це створює загрозу для інституційної незалежності, оскільки фактично віддасть процес ухвалення рішень у руки тих, хто розробляє інструменти обробки даних.

(ii) Проблема справедливого судового розгляду

62. Технології створюють низку викликів для здатності судової влади забезпечити право сторін на справедливий судовий розгляд, гарантоване статтею 6 ЄКПЛ.
63. Використання інструментів обробки даних, особливо якщо вони включають асистивний ШІ, може негативно вплинути на здатність судової влади забезпечити справедливий судовий розгляд для сторін. Інструменти обробки даних, такі як чат-боти, можуть, наприклад, давати неправдиві результати, приміром, вони можуть створювати фіктивне прецедентне право, що може призвести до судової помилки. Використання ШІ також може підірвати контроль судової системи за розподілом справ.
64. Проте слід бути обережним, коли йдеться про гібридні слухання. Доступ до правосуддя може бути не таким легким, коли йдеться про судові процеси чи остаточні слухання, особливо якщо вони включають збір та оцінку показань свідків. В останній ситуації, залежно від обставин, може виникнути необхідність у проведенні фізичного слухання для отримання та перевірки

доказів і забезпечення справедливого судового розгляду, оскільки це є ефективним засобом, за допомогою якого це можна здійснити.

65. Змішані слухання також створюють ризик того, що сторони та свідки можуть отримувати вказівки від осіб поза камерою, що може зіпсувати судовий процес. Крім того, вони також створюють ризик того, що слухання не забезпечують рівність сторін. Різна участь може принести користь або завдати шкоди одному типу учасників порівняно з іншим, особливо коли оцінюються свідчення свідків залежно від того, чи вони фізично присутні в суді чи беруть участь через аудіо- чи відеоконференцію. У кримінальному провадженні, де обвинувачений бере участь через відеоконференцію, а його адвокат не присутній з ним особисто, можуть виникнути питання, чи можуть вони отримати юридичну консультацію на повністю конфіденційній основі під час слухання²⁹.
66. Аудіо- та відеоконференції також становлять ризик для здатності судової системи виконувати свій обов'язок щодо забезпечення відкритого правосуддя. Технологія може перешкоджати цьому, якщо доступність не вбудована ефективно³⁰. І навпаки, надто відкритий доступ громадськості та ЗМІ до засідань, що проводяться за допомогою відеоконференції, може створити тиск на суддів. Характер і якість постійного контролю, коли всі слухання доступні в онлайн режимі, можуть перешкоджати ухваленню судових рішень, не в останню чергу через порушення важливої зони приватності та роздумів, які необхідні суддям для ефективного виконання своїх обов'язків.
67. Значний відхід від фізичних до гібридних або дистанційних слухань також може підірвати конституційний статус судового процесу, зокрема його символічний характер³¹. Участь у судочинстві з дому, в автомобілі чи в громадському місці може підірвати розуміння суспільством громадянської важливості процесу. У такий спосіб статус і легітимність судової влади на інституційному рівні як частини держави можуть бути пошкоджені. Що стосується індивідуальних проваджень, це може призвести до того, що учасники не сприйматимуть провадження настільки серйозно, як їм слід. Це

---

²⁹ Рішення ЄСПЛ: *Sakhnovskiy v. Russia* [2010] ECtHR 1673; *Sakhnovskiy v. Russia* ([2018] ECtHR 966; *Marcello Viola v. Italy* (No. 45106/04) (05 жовтня 2006 року) пп. [67]-[77]; *Gorbunov v. Russia* [2016] ECtHR 231.

³⁰ Рішення ЄСПЛ: *Micallef v. Malta* [2009] ECtHR 1571.

³¹ Висновок КРЕС № 14 (2011), пункт 6.

може негативно вплинути на характер і якість доказів, особливо на показання свідків під присягою, що також може поставити під загрозу здатність судової системи забезпечити справедливий суд.

(В) Інші проблеми

(і) Проблема дизайну

68. Технологія може бути включена в суди та судові органи кількома способами. Вона може відтворювати доцифрові процеси. Внутрішній ризик полягає в тому, що упередження статус-кво вбудує в майбутні системи будь-які недоліки дизайну, наявні в поточній практиці та процедурах. Якщо буде прийнято автоматизацію, потрібно перевірити, чи потрібно належним чином технологічно відтворити те, що зроблено зараз. Крім того, деякі форми технологій, зокрема ті, які надаються для відстеження справ і рішень щодо управління справами, також можуть вимагати внеску суддів для забезпечення відповідного дизайну. Необхідно забезпечити надання такого внеску.
69. Крім того, використання технологій може розширити роль судової системи. Це можна зробити, дозволивши судовим системам включати превентивне та консенсусне правосуддя в судові процеси. Ризик тут полягає в тому, що конституційна роль судової влади може бути підірвана. Конституційну роль судової влади можна поєднати зі службою вирішення спорів, службою обслуговування споживачів.
70. Технологія також не є нейтральною щодо дизайну. Він несе в собі ризик дискримінаційного дизайну, реалізації та використання. Дизайн може дискримінувати сторони за ознаками раси, етнічного походження, статі чи гендеру. Це також може негативно вплинути, наприклад, на нейровідмінних людей або людей із вадами зору чи слуху. Це може виникнути через дискримінаційний дизайн або через використання даних у системах судової підтримки, які самі по собі є дискримінаційними, або через те й інше. Це також може ускладнювати доступ до правосуддя для тих, хто перебуває в технологічно невігідному становищі, коли вони або не можуть ефективно використовувати технології, або мати доступ до них.

71. Таким чином, головним завданням є забезпечення того, щоб технологічний дизайн відповідав принципу недискримінації та статтям 6 і 8 ЄКПЛ, зберігаючи при цьому конституційний статус судової влади.

(ii) Проблеми реалізації

72. Ефективне розроблення має доповнюватися ефективним впровадженням, що вимагає активного залучення, участі та подальшого навчання суддів.

73. Якщо використання технології має на меті повну реалізацію економічних та ефективних переваг, електронне подання документів та процес, системи відстеження та управління справами повинні бути сумісними з усією системою правосуддя. Відсутність сумісності може призвести до неефективності таких систем. У гіршому випадку це може призвести до відмови від впровадження.

74. Реалізація також може постраждати від перегинання. Замість того, щоб намагатися впроваджувати технологічні зміни зміреними темпами, можна вжити заходів для впровадження масштабної реформи в надто амбітний термін. Чим вищий ступінь і характер реформи в будь-який момент часу, тим більший ризик того, що вона зазнає невдачі і, як наслідок, буде або залишена, або, у кращому випадку, реалізована частково та неоптимально.

(iii) Проблема фінансування

75. КРЕС раніше наголошувала на фундаментальній важливості адекватного фінансування для того, щоб судова система могла виконувати свої функції як частина держави³². Збільшення використання технологій не слід розглядати як засіб скорочення державних витрат на суди та судову систему. Впровадження технологічних змін тягне за собою низку пов'язаних витрат, які необхідно ретельно продумати, ефективно склавши бюджет.

76. Постійне надійне фінансування також потрібне, коли технологія знаходиться в стабільному стані. Технології повинні бути сучасними. Судді та адміністратори потребують регулярного навчання. Це тягне за собою постійні витрати. Крім того, адміністратори та ІТ-спеціалісти, найняті судами для того,

---

³² Висновок КРЕС № 2 (2001).

щоб судові органи могли оперувати технологіями, підтримувати та оновлювати їх можуть, зокрема, вимагати підвищення зарплати, враховуючи їхні покращені навички та ІТ-навички. На це потрібно буде передбачити бюджет, за відсутності якого судові органи не зможуть ефективно використовувати технологію.

(iv) Проблема захисту, безпеки та доступності даних

77. Зростання використання технологій тягне за собою велику за масштабами обробку даних, що може порушити права, захищені статтею 8 ЄКПЛ, у тому числі право на захист персональних даних³³. З точки зору технологічного дизайнування, впровадження та використання ці права повинні бути захищені. Такі заходи повинні також захищати від ризиків безпеки. Особливо це стосується конфіденційних даних у кримінальних і сімейних справах. Випадкове розголошення або протиправні дії зловмисників можуть поставити під загрозу безпеку даних і, зокрема, конфіденційність даних правосуддя.

78. Збій системи є додатковим ризиком, який виникає через збільшення використання технологій, зокрема електронного подання документів та процедур, а також систем відстеження та управління справами. Збій системи може зробити дані справи недоступними. Без адекватних та ефективних технологічних та/або паперових систем резервного копіювання існує реальний ризик для ефективного та практичного доступу до правосуддя.

(v) Виклики добробуту

79. Зростання використання технологій може становити загрозу для короткострокового та довгострокового здоров'я та добробуту суддів та інших користувачів судів.

80. Широке використання технологій може призвести, наприклад, до втоми, напруги очей, головного болю, не в останню чергу через надмірне використання таких технологій, як електронне подання документів і процедур та відеоконференції. Це також може призвести до підвищеного стресу,

---

³³ Конвенція Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних.

тривоги, меланхолії, зниження концентрації уваги та когнітивної діяльності³⁴. Будь-який такий негативний вплив може однаково негативно вплинути на здатність судді забезпечити справедливий судовий розгляд для сторін. Це також може збільшити ризик суддівської помилки.

VI. Правові та етичні основи використання технологій

81. Для кращого забезпечення незалежності та неупередженості судової влади КРЄС вважає, що необхідна чітка правова та етична основа для розроблення та використання технологій судовими органами. Такі рамки краще дозволять судовій системі як одній із гілок державної влади підтримувати верховенство права, оскільки вона все більше приймає та адаптується до використання технологій³⁵.
82. Держави-члени повинні розробити таку структуру відповідно до вимог ЄКПЛ. Зокрема, використання технологій повинно узгоджуватися з принципами незалежності та неупередженості суддів. Воно також має відповідати праву на справедливий судовий розгляд, що застосовується до судових проваджень, як це передбачено статтею 6 ЄКПЛ, а також має відповідати праву на приватність і захист даних³⁶, передбаченому статтею 8 ЄКПЛ, і праву на свободу вираження поглядів для громадськості, включаючи ЗМІ, передбаченому статтею 10 ЄКПЛ. У зв'язку з особливим ризиком того, що використання технології може бути упередженим або частковим у її застосуванні чи наслідках, використання технології має особливо враховувати необхідність гарантувати ці права відповідно до принципу недискримінації.
83. КРЄС визнає, що Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) розвинув і продовжуватиме розвивати свою практику у світлі технологічного розвитку. Наприклад, фізична відсутність на слуханні колись розглядалася як порушення статті 6 ЄКПЛ. За певних умов і з розвитком ефективних засобів відеоконференцій зараз визнається, що участь у судовому засіданні за допомогою таких засобів еквівалентна фізичній присутності, а отже, не суперечить статті 6³⁷. Подібним чином засоби відеоконференцій із захищеними

³⁴ UNODC, Дослідження зв'язків між добробутом і доброчесністю суддів (2022) п. [12]; А. Баллок, А. Колвін і М. Джексон, Втома від Zoom за часів COVID-19, Журнал соціальної роботи у світовій спільноті, (2022) 7(1), 1–9.

³⁵ Висновок КРЄС № 18 (2015), пункти 20–22.

³⁶ Дивіться, наприклад, рішення ЄСПЛ: Avilkina v. Russia [2013] ECtHR 515 пп. [45]–[46].

³⁷ Рішення ЄСПЛ: Marcello Viola v. Italy (No. 45106/04) (05 жовтня 2006 року) пп. [67]–[77].

кімнатами для переговорів можуть забезпечити необхідний рівень приватності та конфіденційності у кримінальному провадженні для підсудного для отримання правової консультації відповідно до вимог статті 6 ЄКПЛ, де раніше технологія не могла цього зробити³⁸.

84. У загальних рамках, передбачених ЄКПЛ і національним захистом основоположних прав, використання технологій судовими органами має підтримуватися відповідною законодавчою основою³⁹. Це особливо важливо, коли технологія використовується в системах судової підтримки, які надають допомогу в ухваленні судових рішень. Це також важливо, коли йдеться про захист персональних даних.
85. Щоб забезпечити ефективний захист і безпеку даних, а також регулювання без шкоди для судової незалежності, держави-члени повинні створити там, де вони ще не існують, національні органи з питань нагляду за захистом даних судової влади в процесі здійснення правосуддя. Такі органи повинні бути створені всередині судової влади. Також можуть бути ухвалені законодавчі положення щодо розподілу відповідальності за безпеку та цілісність технологій і даних, які використовуються судовою системою.
86. Законодавство також має передбачати дедалі більший перехід судових органів до використання технологій. Особливо слід передбачити підтримку, якщо це необхідно, альтернативних нетехнологічних засобів доступу до судових органів і правових процедур для тих, хто не може отримати доступ або ефективно використовувати технології.
87. Особливо важливо передбачити продовження слухань, не пов'язаних із застосуванням технологій. Хоча аудіо- та/або відеоконференції можуть бути доцільними для деяких слухань, вони не обов'язково будуть доречними для тривалих слухань, зокрема таких, які, з-поміж іншого, передбачають отримання та оцінку показань свідків.
88. У процесуальних правилах має бути передбачено ситуації, коли суддя, який зазвичай повинен бути присутнім у залі/будівлі суду під час слухань і лише у

---

³⁸ Рішення ЄСПЛ: *Saknovskiy v. Russia* [2010] ECtHR 1673; *Saknovskiy v. Russia* ([2018] ECtHR 966; *Gorbunov v. Russia* [2016] ECtHR 231.

³⁹ Керівні принципи щодо відеоконференцій у судовому розгляді (2021) CEPEJ, п. 8.

виняткових випадках брати участь у дистанційних слуханнях з іншого місця, може на власний розсуд визначати, що слухання мають проводитися за допомогою технології або традиційних засобів. Вони також повинні передбачити, коли учасникам процесу, включно з суддями, необхідно особисто відвідувати суд, коли слухання проводяться іншим чином за допомогою аудіо-чи відеотехнологій.

89. У загальній законодавчій базі процесуальні норми повинні передбачати судові визначення використання технології для конкретних цілей. Держави-члени повинні зробити доступними диференційовані правила для різних форм процедури. Будь-яка дискреція, передбачена процесуальними правилами, а з цього приводу й законодавством, щодо використання технологій у конкретних провадженнях має здійснюватися радше в судовому, а не в адміністративному порядку.

VII. Загальні принципи, що стосуються технології в судових системах

90. Використання технологій повинно, перш за все, поважати природу судового процесу. По-перше, багато судових рішень є дискреційними рішеннями, заснованими на конкретних фактах окремої справи. По-друге, судді відіграють суттєву роль у розвитку права. Вони не просто застосовують фіксовані та незмінні правила. Судді повинні мати можливість виправляти або доповнювати закон, якщо він не відповідає вимогам або загрожує зашкодити його застосуванню в певних справах. Технології не повинні втручатися у сферу справедливості. Технології не повинні знеохочувати або перешкоджати критичному мисленню суддів, оскільки це може призвести до стагнації правового розвитку та ерозії системи правового захисту. Тому технологічні інструменти повинні поважати процес ухвалення судових рішень і автономію суддів.
91. КРЄС вважає, що наступні принципи повинні керувати майбутнім дизайнуванням, впровадженням і використанням технологій для підтримки суддів. Вони мають відповідати Європейській етичній хартії щодо використання штучного інтелекту в судових системах та їхньому середовищі (2018) та Керівним принципам СЕРЕJ щодо електронного подання документів у суд (e-filing) та цифровізації судів (2021).

92. КРЄС підтримує використання технологій, які допомагають суддям. Це відбувається тоді, якщо така технологія повністю відповідає наступним принципам. Таким чином, головна мета цих принципів полягає в кращому забезпеченні ефективного та практичного доступу до правосуддя, що відповідає незалежності судової влади та верховенству права. Вони призначені для підтримки та посилення судової легітимності та впевненості в судовій владі. Ці принципи є такими:

(i) Верховенство права: технологію слід використовувати лише для підтримки та посилення верховенства права. Таким чином, вона має бути розроблена, реалізована і використана в рамках чіткої, загальнозастосовної та загальнодоступної правової та етичної основи, яка відповідає основоположним правам, гарантованим ЄКПЛ.

(ii) Незалежність і неупередженість судової влади: технологія повинна підтримувати судову систему у справедливому та ефективному виконанні її конституційної ролі. Її структура та функціонування повинні підпорядковуватися таким гарантіям, включаючи законодавство та/або правила суду, які необхідні для забезпечення як інституційної, так і індивідуальної судової незалежності та неупередженості на всіх етапах провадження. Такі гарантії мають бути пристосовані до потреб провадження незалежно від його характеру. Зокрема, технологія не повинна використовуватися для прогнозування рішення окремого судді.

(iii) Судова автономія: технологія може використовуватися лише для підтримки та допомоги судам і суддям у належному управлінні та визначенні проваджень. Ухвалення рішень має, явно чи неявно, здійснюватися лише суддями. Це не можна делегувати або виконувати за допомогою технології. Судова автономія повинна поважатися шляхом використання технологій.

(iv) Судовий нагляд: для підтримки відповідності незалежності, неупередженості та автономії суддів судді через судові ради чи в інший спосіб повинні брати участь у придбанні, розробленні та контролі за технологіями. Вони також повинні домовитися про її впровадження та реалізацію. Це особливо важливо, якщо відповідальність за управління судами покладено на міністерство юстиції або є питанням партнерства між судовою системою та міністерством юстиції. Необхідно також передбачити, щоб судді були в курсі технологічних інновацій, щоб сприяти

їх ефективній участі та, за потреби, узгодженню у використанні нових технологій тих, що розвиваються.

(v) Доступність і якість: технологія повинна посилювати та покращувати ефективний і практичний доступ до правосуддя для всіх членів суспільства. Вона має сприяти доступу як до судового правосуддя, відповідно до статті 6 Європейської конвенції з прав людини, так і до врегулювання за згодою. Сприяння доступності обов'язково вимагає високої якості технологій. Якщо доступ до технології непрактичний, має бути доступна відповідна еквівалентна альтернатива.

(vi) Сумісність і безперервне вдосконалення: для повної реалізації та сприяння ефективності та результативності доступу до правосуддя технологія повинна бути сумісною з усіма частинами системи правосуддя. Вона повинна бути розроблена і експлуатуватися таким чином, щоб її можна було постійно вдосконалювати. Тому слід запровадити механізми для забезпечення ефективного зворотного зв'язку з користувачами щодо її використання.

(vii) Пілотування: вплив технологічного розвитку не завжди можна повністю оцінити до впровадження. Щоб запобігти непередбаченим наслідкам, а також забезпечити належну оцінку технологічних інновацій, використання нової технології має бути піддано пілотуванню перед її повним впровадженням.

(viii) Недискримінаційний дизайн і функціонування: технологія, яка підтримує та допомагає судовій владі, має бути активно розроблена та експлуатуватися в такий спосіб, щоб вона була недискримінаційною. Він має відповідати орієнтованому на користувача дизайну та експлуатації. Необхідно врахувати потреби всіх користувачів, чи то судді, адвокати, представники громадськості, щоб гарантувати, що розроблення та функціонування технологій судовою системою є справедливими. Тому команди дизайнерів повинні бути міждисциплінарними.

(ix) Прозорість і зрозумілість: технологічний дизайн має бути прозорим і зрозумілим для користувачів. Особливо це стосується тих випадків, коли використовується ШІ, а також технології, які допомагають вести справи та ухвалювати судові рішення.

(x) Підзвітність: характер і використання технології повинні підлягати відповідним механізмам підзвітності. Її розроблення та реалізація повинні

підлягати контролю з боку держави, включаючи законодавчий контроль і санкціонування, і громадянського суспільства. Її використання в індивідуальних провадженнях повинно підлягати ретельному контролю сторонами провадження відповідно до принципів належного повідомлення та змагальності, а також судової відповідальності.

(xi) Цілісність, безпека та захист даних: технологія повинна підлягати ефективним організаційним і технічним заходам, узгодженим із застосовними стандартами, які вимагає будь-яке чинне законодавство про захист даних, щоб підтримувати цілісність і безпеку даних, які використовуються судовими органами, щоб підтримувати довіру до неї та легітимність судової влади. Такі заходи мають передбачати диференційований контроль доступу до таких даних для суддів, судової адміністрації, сторін, законних представників та громадськості.

(xii) Відкритість і конфіденційність: заходи щодо підтримки цілісності, безпеки та захисту даних не повинні ставити під загрозу здатність судової влади забезпечувати принцип гласності, включаючи будь-які дійсні відступи від нього або його обмеження з метою захисту приватного життя чи іншого права чи інтересу, відповідно до статті 6 Європейської конвенції з прав людини.

(xiii) Фінансування: технологія, її запровадження, підтримка, використання судовою адміністрацією та суддями, а також оновлення повинні відповідним чином фінансуватися протягом усього життєвого циклу. Фінансування має сприяти її ефективному розробленню та реалізації. Воно також має бути достатнім для підтримки її ефективного обслуговування судовою адміністрацією та постійного вдосконалення. Таким чином, мають існувати механізми, які забезпечуватимуть ефективний збір оперативних даних, щоб полегшити оцінку функціонування та впливу технологій на судові органи та користувачів судів, судовими органами та особами, відповідальними за адміністрування судів.

(xiv) Навчання та експлуатаційна здатність: щоб гарантувати, що технологія може бути використана якомога ефективніше та результативніше, суди та судова адміністрація повинні бути належно проінформовані та навчені природі та ефективному використанню технологій, які використовуються судовою системою.

Глосарій

У Висновку використано такі терміни:

- a) **Штучний інтелект (ШІ):** відтворення людського пізнання та ухвалення рішень машиною. У цьому Висновку основною формою ШІ, на яке здійснюється посилання, є машинне навчання. Це процес, який використовує статистичні, математичні моделі (алгоритми), які дозволяють комп'ютерам виявляти математичні закономірності у великих наборах даних (інформації) без явних інструкцій. Виявлення шаблонів – це те, що мається на увазі під «навчанням». Цей аналіз потім формує основу, наприклад, для класифікації даних, сортування даних або ухвалення рішень.
- b) **Аудіоконференція:** система, яка використовує технологію, чи то телефонну або цифрову через Інтернет, для сприяння зустрічі, наприклад, судовому слуханню, через аудіо.
- c) **Системи управління справами:** електронні системи підтримки здійснення правосуддя. Вони включають автоматизовані механізми, які дозволяють завантажувати документи і докази та надавати їх сторонам і судді в електронному вигляді, полегшують формування розкладу слухань за допомогою інструментів планування розкладу, сприяють дотриманню процесуальних вимог, включаючи моніторинг дотримання; сприяють ефективному розподілу та управлінню ресурсами судів, у тому числі судовим навантаженням.
- d) **Системи відстеження справ:** електронна система, яка дозволяє її користувачеві отримувати інформацію щодо провадження. До такої інформації належать: ідентифікаційний номер суду по кожній справі, імена сторін провадження, відомості про законних представників сторін провадження; деталі документів, поданих у провадженні, і будь-яких постанов або рішень, а також деталі перерахованих слухань і стан розгляду справи.
- e) **Інструменти обробки даних:** електронні засоби обробки та керування інформацією та надання доступу до законодавства та судових рішень (практика). Їх може надавати держава або приватний сектор.

- f) **Е-оприлюднення або е-дослідження:** оприлюднення електронних документів (е-документів) у судовому процесі.
- g) **Електронне подання документів та провадження:** онлайн-інструмент, який дозволяє сторонам і адвокатам завантажувати до суду та обмінюватися цифровими версіями документів по справі та доказами.
- h) **Експертні системи:** форма ШІ. Онлайн-інструмент, що складається з двох частин: бази знань, яка складається з правил і відомих фактів; і механізму логічних висновків. Механізм логічного висновку застосовує правила до відомих фактів за допомогою дедуктивних міркувань, щоб отримати нові факти. Він призначений для відтворення експертного ухвалення рішень людиною.
- i) **Змішане слухання:** слухання, у якому один або більше учасників (суддя, сторони, свідки) беруть участь, перебуваючи у фізичній будівлі суду. Інші учасники беруть участь за допомогою аудіо- та відеоконференції.
- j) **Система судової підтримки:** розширення системи управління справами, яка надає суддям різні засоби для сприяння ефективному та практичному управлінню провадженням, наприклад, шляхом надання допомоги в оформленні документів, судових рішень чи наказів або через сприяння поінформованості суддів про майбутні процесуальні строки. Це також включає, наприклад, автоматизацію документообігу за допомогою використання бази рішень.
- k) **Машинне зчитування:** структурування інформації, такої як інформація в документі або, зокрема, рішення, яка може бути оброблена комп'ютерною програмою. Засоби, за допомогою яких можна обробляти документи за допомогою машинного навчання.
- l) **Прогнозне кодування:** форма прогнозової технології, яка полегшує перегляд документів та електронних документів у рамках процесу оприлюднення або електронного оприлюднення інформації під час судового розгляду. Технологію навчено розпізнавати документи, які можна оприлюднити, за допомогою контрольованого та посиленого машинного навчання.

- m) **Дистанційне слухання:** слухання, яке проводиться за допомогою аудіо- або відеоконференції, коли жоден із учасників не присутній у фізичній будівлі суду під час слухання.
- n) **Допоміжний (або асистивний) ШІ:** використання ШІ для підтримки ведення справ і ухвалення судових рішень.
- o) **Відеоконференція:** система, яка використовує технологію, що забезпечує одночасне передання аудіо та візуальних зображень осіб для цілей синхронного спілкування.